און דורך תורתו של רשב״י, איז „כדאי הוא ר׳ שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק״[35], ווי עס שטייט אין ספרים דער טייטש, אַז בשעת המיצר והדוחק (פון גלות) דאַרף מען זיך פאַרלאָזן אויפן רשב״י וואָס ער האָט אויף זיך גענומען (אם יצטרף אחי׳ השילוני עמו) צו פטר׳ן די גאַנצע וועלט מן הדין, עד ימות המשיח[36], „בהאי חיבורא דילך כו׳ יפקון בי׳ מן גלותא ברחמי״[37] (אַז מיט דעם ספר הזהר, פנימיות התורה, וועלן די אידן אַרויסגיין פון גלות מיט רחמים), אַז אין וועלט וועט נמשך ווערן ענינו של רשב״י, וואָס ער איז געווען העכער פון חורבן און גלות כנ״ל.

און דאָס וועט נמשך ווערן בכל העולם כולו, און אַפילו דאָרטן וואו עס פאָדערט זיך אַ תיקון, ביז אין אַן אָרט וואו ס׳איז פאַראַן טומאה — וועט זיין „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ״[38], און אויך דער אָרט וועט ווערן אַ מקום דירה, ניט נאָר פאַר ישראלים און לויים, נאָר אויך פאַר כהנים, אידן ווי זיי זיינען בדרגת „ואתם — יעדערער פון אייך — תהיו לי ממלכת כהנים״[39] און „אלקיכם כהן הוא״[40] — אַז ארץ ישראל תתפשט בכל העולם כולו[41], די גאַנצע וועלט וועט זיין ארץ ישראל, און וועט ווערן אַ דירה לו יתברך.

(משיחות ל״ג בעומר תשכ״ב)

בהר

א. אין היינטיקער סדרה זאָגט אַן די תורה אַז מען זאָל ניט געבן (און ניט נעמען)[1] קיין ריבית, און מען איז מסיים „אני ה׳ אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים גו׳ להיות לכם לאלקים״. שטייט אויף דעם אין ספרא: „מכאן אמרו כל המקבל עליו עול ריבית מקבל עול שמים וכל הפורק ממנו עול ריבית פורק ממנו עול שמים . . שכל המודה במצות ריבית מודה ביציאת מצרים וכל הכופר במצות ריבית כאילו כופר ביציאת מצרים״ (פון דאַנען האָט מען אָפגעלערנט און געזאָגט: יעדער וואָס נעמט אויף זיך דעם יאָך פון (זיין אָפגעהיט אין) ריבית, נעמט ער אויף זיך דעם עול שמים, און יעדער וואָס נעמט פון זיך אַראָפּ דעם יאָך פון ריבית, נעמט פון זיך אַראָפּ דעם עול שמים. יעדער וואָס איז מודה אין מצות ריבית, איז ער מודה אין יציאת מצרים און יעדער וואָס לייקנט אין מצות ריבית,

---

35) ברכות ט, א. וש״נ.

36) כן הוא גירסת הירושלמי ברכות פ״ט, ה״ב. ב״ר פל״ה, ב. פסיקתא דר״כ פיסקא ויהי בשלח. — בענין שייכות הרשב״י (והבעש״ט, שגילו פנימיות התורה) לאחי׳ השלוני, ראה סה״מ תש״ט ע׳ 172 בהערה ובלקוטי שיחות ח״ב ע׳ 512 בהערה.

37) זח״ג קכד, ב. הובא באגה״ק סכ״ו.

38) זכרי׳ יג, ב.

39) שמות יט, ו. ובמכילתא שם „שכל או״א מישראל כו׳״.

40) סנה׳ לט, א.

41) ראה ילקוט ישעי׳ רמז תקג. פסיקתא רבתי פ׳ דשבת ור״ח (וש״נ בהערות). לקו״ת מסעי (פט, ב).

1) כי גם הלווה עובר (ע״פ דברים כג, כ). שו״ע אדה״ז ריש הל׳ רבית.

איז גליך ווי ער לייקנט אין יציאת מצרים).

דארף מען פארשטיין די ספעציפעלע שייכות פון מצות ריבית (מער ווי פון אנדערע מצוות) צו יציאת מצרים און צו קבלת עול שמים.

די שייכות פון ריבית צו יציאת מצרים איז מבאר רש"י (לויט דער גמרא), אז אזוי ווי ביי יציאת מצרים האט דער אויבערשטער אונטערשיידט צווישן א בכור און ניט קיין בכור, אזוי ווייסט אויך דער אויבערשטער און רעכנט זיך אפ פון דעם וואס אנטלייט א אידן געלט אויף ריבית און זאגט אז דאס געלט געהערט צו א ניט־אידן. אבער דער ביאור ערקלערט די שייכות פון ריבית צו יציאת מצרים נאר אין דעם ספעציעלן פאל ווען איינער אנטלייט געלט בריבית זאגנדיק „של נכרי הם", און אפילו אין דעם פאל גופא — ניט אויב ער זאגט עס ווייל אויב מ'וועט וויסן אז של ישראל הם וועט דער לוה ניט וועלן לייען[2], אדער בית־דין וועט ניט דערלאזן, נאר ווייל ער מיינט אז ח"ו דער אויבערשטער איז ניט מבחין, אז דאס געלט איז זיינע אייגענע, — איז עס א כפירה אין יציאת מצרים ווען דער אויבערשטער האט מבחין געווען כו'. ס'איז דאך אבער ניט קיין ביאור אויף דער שייכות פון כללות מצות ריבית צו יציאת מצרים.

גם — די שייכות פון ריבית צו עול שמים פאדערט נאך א הסבר.

פאראן מפרשים וואס ערקלערן דאס מיט דעם, וואס בשעת איינער אנטלייט געלט צו א צווייטן אידן אן ריבית, ער טראכט ניט דערביי וועגן דעם ריווח פון דעם, ווייזט ער דערמיט זיין בטחון אין דעם אויבערשטן און איז מקבל אויף זיך עול שמים, דעם אנזאג — ארויסהעלפן א אידן אן שום פארדינסט, מה־שאין־כן אזא וואס איז מלוה בריבית, ווייזט דאס אז ער איז ניט בוטח בה', און ער איז פון זיך פורק דעם עול שמים.

דער ביאור איז אבער ניט פארשטאנדיק:

(א) דאס איז ניט פארבונדן מיט עול שמים, נאר מיט מדת הבטחון.

(ב) דער העדר הבטחון איז ניט פארבונדן מיט דעם ענין פון ריבית, נאר מיט גמילות חסדים. פאר די פסוקים פון מצות ריבית זאגט די סדרה: „וכי ימוך אחיך גו' והחזקת בו"[3], מען זאל אים אנטלייען אן קיין שום ריוח. ווען איינער וויל ניט אנטלייען זיין געלט אן ריווח, מורא האבנדיק פאר זיין פרנסה וואס דערפאר וויל ער האנדלען (און פארדינען) מיט זיין גאנצע געלט, מיט יעדער פרוטה, ווייזט ער דערמיט ארויס אז אים פעלט בטחון, ער איז אבער ניט עובר אויף איסור ריבית (ווארום ער האט דאך ניט אנטליען).

ב. קבלת עול שמים — וואס זיין אויסדרוק איז קיום המצוות — איז עניננו: מלמעלה איז מען זיך משתתף אין דער עבודה פון אידן. ס'איז ידוע[4] דער פירוש אין ברכת המצות „אשר קדשנו במצותיו" (ער האט אונז געהייליקט מיט זיינע מצוות) — מיט דעם אויבערשטנס מצוות, אויך דער אויבערשטער איז מקיים די מצוות. און אין דעם זיינען פאראן צוויי ענינים[5]: (א) דער קיום

2) בהר כה, לה.

3) לקו"ת ואתחנן ס, ד. שה"ש יב, א.

4) ראה לעיל ע' 958 בהערה ובהמצוין שם.

המצוות למעלה וואס פאַר דעם קיום המצוות פון אידן, וכמאמר רז״ל: „מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לע־שות״; (ב) דער קיום המצוות של־מעלה וואס טוט זיך אויף דורכן קיום המצוות פון אידן, כמאמר רז״ל 5): „כל הקורא בתורה הקב״ה קורא ושונה כנגדו״, און ווי דאס איז אין תורה, אַזוי איז עס אויך אין מצוות.

מובן, אַז דאס וואס די מצוות פון אידן טוען־אויף דעם קיום המצוות למעלה, איז עס ניט ווייל זיי האָבן צווישן זיך אַן ערך, וואָרום נברא האָט דאָך ניט קיין שום ערך צו בורא; נאָר כך עלה ברצונו יתברך, אַז די מצוות וואס אידן טוען זאָלן אויפטאָן כביכול למעלה.

דאַרף מען פאַרשטיין: וואס איז טאַקע דער טעם אויף דעם רצון, אַז די עבודה פון אידן למטה זאָל כביכול ווירקן למעלה, כאָטש זיי זיי־נען באין ערוך.

דער ענין פון דעם קיום המצוות שלמעלה וואס פאַר דער עבודה פון אידן למטה, איז מובן, ווייל מיט דעם וואס „הוא עושה״ גיט ער אַ כוח „לישראל לעשות״, אַ כוח אויף קיום המצוות פון אידן. אָבער וואס איז דער ביאור אויף דעם, אַז דורך דעם וואס אידן טוען זאָל דאס זעלבע ווערן אויפגעטאָן אויך למעלה?

ג. צו פאַרשטיין דאס, דאַרף מען פריער מבאר זיין כללות ענין העבו־דה. לכאורה, צוליב וואס דאַרף מען דעם סדר אַז אידן מוזן האָבן ענין העבודה, זאָל זיי דער אויבערשטער געבן אַלע השפעות מלמעלה, בדרך אתערותא דלעילא. ובפרט לפי הידוע, אַז די כוונה פון דער בריאה איז געווען „כדי להטיב לברואיו״ 6), ווייל דער אויבערשטער איז תכלית הטוב און „טבע הטוב להטיב״ 7) — איז מצד להטיב וואָלטן די ברואים געדאַרפט באַקומען אַלע זייערע השפעות אויך אָן עבודה?

שטייט דער ביאור אויף דעם: ווען איז די השפעה אמיתית הטוב, ווען דער מקבל באַקומט זי פאַרדינטערהייט, ניט אומזיסט. בשעת מען גיט עמעצן אַ מתנת חנם, אויף וועלכער יענער האָט ניט געהאָרעוועט, הייסט עס „נהמא דכסופא״. און וויבאַלד אַז „טבע הטוב להטיב״ האָט דער אויבערשטער גע־וואָלט געבן אידן דעם אמת'ן טוב, דעריבער האָט ער איינגעשטעלט אַז די השפעות זאָלן זיי באַקומען דורך עבודה דוקא.

לויט דעם וועט מען אויך פאַרשטיין פאַרוואס די עבודה פון אידן טוט אויף כביכול למעלה:

ווען מען באַקומט באַצאָלט (אַ השפעה) פאַר אַן אַרבעט (ניט אומזיסט) אָבער די אַרבעט איז אַזאַ וואס גיט ניט דעם באַצאָלער (משפיע) קיין תועלת, איז דער שכר וואס מען באַ־קומט פאַר דער עבודה נאָך אַלץ אין דעם גדר פון „נהמא דכסופא״, וויבאַלד דער מקבל ווייסט, אַז די אַרבעט, פאַר וועלכער מען גיט אים די השפעה, טוט גאָרניט אויף, און, במילא, קומט ניט קיין שכר פאַר איר.

דעריבער האָט מען מלמעלה אויס־געשטעלט דעם סדר, אַז די עבודה פון אידן זאָל אויפטאָן למעלה (די זעלבע מצוות וואס זיי טוען למטה), בכדי אַז

5) תדבא״ר רפי״ח. יל״ש איכה רמז תתרל״ד.

6) ע״ח שער הכללים בתחילתו.
7) שער היחוד והאמונה פ״ד.

דער שכר זאָל כלל ניט זיין קיין „נהמא דכסופא״; זייער עבודה טוט דאָך אויף למעלה — פאַרדינען זיי באמת שכר פאַר זייער עבודה [8].

ד. נאָך אַ טעם:

אַן אַרבעט, וואָס זי אַליין ברענגט ניט קיין נוצן — אפילו אויב מען באַקומט פאַר איר שכר — איז אין טאָן די אַרבעט — ניטאָ קיין חיות און געשמאַק. ובמילא, איז זייער שווער צו דורכפירן די אַרבעט און זי פאַר־מאַטערט זייער, אַן עבודת פרך [9].

(ווי כ״ק מו״ח אדמו״ר האָט דער־ציילט אַ משל אויף דעם: אַ פּריץ האָט אַריינגערופן אַ פּויער און אים געהייסן „אַרבעטן״ מיט אַ מגל (סערפּ), באַוועגן אים הין און צוריק ביים פּריץ אין צימער פונקט ווי ער טוט עס ביי דער אַרבעט אויפן פעלד, און ער האָט אים צוגעזאָגט צאָלן פאַר דער „אַר־בעט״. לכתחילה האָט דער פּויער מסכים געווען, אָבער נאָכן טאָן די אַרבעט במשך אַ קורצע צייט, האָט ער חרטה געהאַט, טענה׳נדיק: „ראַבאָטו ניע ווידאָט״ — די אַרבעט זעט זיך ניט אָן).

דעריבער האָט מען מלמעלה אויס־געשטעלט אַז די עבודה פון אידן זאָל אויפטאָן למעלה, וואָס די ידיעה גיט אַ חיות און אַ געשמאַק אין דער עבודה. אויך — די ידיעה גיט כח צו שטעלן זיך אַנטקעגן דעם יצר הרע [10], פילנדיק, אַז די עבודה איז נוגע ביז אין עצמותו ומהותו כביכול.

ה. היות אַז אַלע המשכות מלמעלה קומען דורך דער עבודה פון אידן, איז כשם ווי דאָס איז בנוגע צו דער המשכה פרטית פון יעדער מצוה באַזונדער, און אַ מצוה שלמעלה ווערט אויפגעטאָן דורך די זעלבע מצוה וואָס אידן טוען, אַזוי איז אויך בנוגע דעם כללות הענין גופא: אַז די עבודה פון אידן זאָל אויפטאָן למעלה, קומט עס דורך עבודה. און די עבודה איז — מצות ריבית.

ריבית מיינט: באַקומען ריווח פון געלט פאַר אַנטלייען זיי. ד.ה. באַקומען ריווח פאַר דעם וואָס אַמאָל איז געווען די געלט זיינע (כאָטש אַז איצטער איז די געלט שוין אַרויס פון זיין רשות צום רשות פון לווה), און דורך אַנט־לייען די געלט אַמאָל, האָט ער (דער מלוה) געגעבן דאַמאָלס אַ מעגלעכקייט צום לווה, צו האַנדלען מיט זיי. אויס־היטן זיך פון ריבית מיינט, צו באַקו־מען ריווח נאָר פון דעם וואָס באַלאַנגט צו אים איצטער. (וואָס דאָס איז דאָך אויך דער ענין פון „היתר עיסקא״, אַז אַ טייל פון די געלט בלייבט דעם מלוה׳ס, ער גיט עס בלויז בפקדון צום לווה, און דעם ריווח באַקומט ער נאָר פון דעם טייל געלט וואָס באַלאַנגט אויך איצטער צו אים ועל־דרך־זה — שכירת בהמה וכלים).

אַזוי ווי אַ איד איז זיך נוהג מיט אַ צווייטן אידן, אַזוי פירט מען זיך מיט אים מלמעלה: אויב ער איז עובר אויף איסור ריבית, ער נעמט איצט ריווח דערפאַר וואָס ער האָט אים פריער געגעבן געלט, איז אויך אַזוי

---

8) ואף שאי״ז מצד העבודה עצמה (שהרי אין ערוך בין נברא לבורא) ורק לפי שכן עלה ברצונו ית׳ כנ״ל, אעפ״כ, מצד הרצון שלמעלה שעבודת הנבראים תתפוס מקום וכו׳ הרי לאחרי גילוי רצון זה — נעשה כן באמת (ע״ד המבואר בדרך מצותיך נג, ב).

9) תו״כ לבהר כה, מג (הובא בפירש״י). ראה ג״כ ד״ה קרוב ה׳ תר״ץ (בסה״מ קונטרסים ח״א) סעיף ב.

10) להעיר ג״כ מד״ה ויקח המן (הוספות לתו״א).

די הנהגה מלמעלה מיט אים; איצטער איז מען מלמעלה כביכול זיך ניט משתתף אין זיין עבודה[11]; עס איז נאָר פאַראַן דער געבן עם „געלט", כח — דער קיום המצוות שלמעלה — איידער ער הייבט אָן „האַנדלען" — טאָן זיין עבודה; דאָס גיט אים כח צו טאָן די עבודה. בשעת אָבער ער איז מקיים מצות ריבית, פירט מען זיך מיט אים אויך מלמעלה, אַז ניט נאָר וואָס מ'גיט אים פריער כח צו טאָן די עבודה, נאָר מ'איז זיך מלמעלה מיט אים משתתף איצטער, אין דער עבודה אַליין — „הקב"ה קורא ושונה כנגדו".

און דאָס איז די שייכות פון מצות ריבית מיט קבלת עול שמים און מיט יציאת מצרים: מצות ריבית איז אַ ענין (וסדר) כללי[12], דורך איר ווערט כביכול דער אויבערשטער אַ שותף מיט דעם אידן אין זיין עבודה — קבלת עול שמים (קיום המצוות) און וויבאַלד אַז ער איז פאַרבונדן מיטן אויבערשטן, גייט ער אַרויס פון אַלע מצרים והגבלות — יציאת מצרים.

ו. צדיקים דומים לבוראם[13]. פונקט ווי די הנהגה פון דעם אויבערשטן איז, אַז ניט נאָר וואָס ער גיט פריער כח אויף דער עבודה פון תורה און מצוות, נאָר אויך שפּעטער, ווען אידן זיינען שוין מקיים מצוות בפועל, איז אויך ער מקיים די מצוות וואָס אידן טוען; די זעלבע הנהגה איז אויך כביכול ביי צדיקים וביחוד באַ נשיאי ישראל — וואָס זיי זיינען דער ממוצע המחבר אידן מיטן אויבערשטן[14]) — אַז ניט נאָר וואָס זיי גיבן אַ כח צו זייערע שלוחים צו טאָן דערנאָך זייער שליחות, נאָר אויך זיי אַליין טוען די זעלבע עבודה וואָס זיי האָבן אַרויפגעלייגט אויף זייערע שלוחים.

אָט־די הנהגה האָט מען געזען בגלוי ביותר ביי כ"ק מו"ח אדמו"ר: ניט נאָר וואָס ער האָט געשיקט שלוחים און געגעבן זיי דעם כח צו אויפטאָן אין החזקת היהדות בכלל והפצת המעינות בפרט, נאָר אויך ער האָט שטענדיק (ניט נאָר די ערשטע יאָרן, נאָר אויך די שפּעטערדיקע יאָרן, ווען ער האָט שוין אויפגעשטעלט

---

11) עפי"ז יובן גם הטעם מה שהמלוה בריבית אינו קם בתחיית המתים (שו"ע אדה"ז הל' ריבית ס"ב. וראה שמו"ר פל"א, טו. הוספות לירושלמי (ווילנא) סוף ברכות. פדר"א ספל"ג). כי ענין המצות הוא שעושים מגשמיות העולם (הוה ונפסד — מיתה), כלי ודירה לקדושה (חיות ונצחיות). — ראה סד"ה שובה ישראל תרצ"ה (ס' הקונטרסים ח"ב) — ע"י עבודתו זו, גורם תחיית המתים. והנה עבודת הנבראים מצד עצמה מוגבלת היא, והנצחיות שנמשכת ע"י המצות (ראה תניא פכ"ה) היא ע"י שמתחבר (— ל' צוותא) בה' אלקיכם חיים, וממשיך הנצחיות מלמעלמ"ט, גורם שיהי' הקב"ה קורא וכו', מצותיו של הקב"ה דוקא. ולכן, המלוה בריבית שעי"ז גורם הנהגה — אשר אין משתתפין בעבודתו, היפך ענין תחיית המתים.

— אדרבה, נושך ומחסר מקדושה (חיות) — „נשך", ומחורבנה של ירושלים נתמלאה צור — (קליפה — מיתה) „תרבית", (יהל אור טו, א, ד) —

ענשו מדה כנגד מדה — אינו קם בתחיית המתים. ובזה יובן מה שבפ' חלק אינו מונה מלוה בריבית בין אלו שאין להם חלק לעוה"ב — כי זה נכלל בכלל כופר (ועושה היפך ענין) תחיית המתים (משיחת ש"פ משפטים תשכ"ג).

12) וזהו מה שאמרו רז"ל (שמו"ר פל"א, ד) שמי שאינו מלוה בריבית „כאילו קיים המצות כולן" — שע"י קיום מצות ריבית נעשה סדר כללי — השתתפות הקב"ה בכל מצותיו.

13) במדב"ר פ"י, ה.

14) ראה תורת שלום ע' 158.

תלמידים ותלמידי תלמידים, וואס זיי האבן געקענט טאן די ארבעט) זיך אליין אפגעגעבן מיט דער עבודה.

און דאס איז א הוראה פאר אלע זיינע מקושרים והולכים בעקבותיו: מען זאל זיך ניט באנוגענען דערמיט וואס זיי האבן אויפגעשטעלט תלמידים וועלכע זיינען זיך שוין עוסק אין הרבצת התורה והפצת המעינות, מאכנדיק א חשבון: וויבאלד אז די ארבעט וואס זייערע תלמידים טוען, קומט דאך דורך זייער השפעה, במילא וועלן אויך זיי, די משפיעים, באקומען דעם תוספות אור וואס ווערט נמשך דורך עבודת התלמידים: זיי דארפן שוין איצטער ניט טאן מיט א זולת, נאר זיי וועלן זיך עוסק זיין אין תורה פאר זיך אליין. אזא הנהגה — באקומען ריות (דעם תוספות אור) פאר דער עבודה פון אמאל — איז (בדקות) אן ענין פון ריבית. מען דארף שטענדיק טאן ניט נאר מיט זיך, נאר אויך מיט יענעם; טאן די זעלבע ארבעט וואס עס פאדערט זיך פון זייערע תלמידים.

און דער שכר פאר דער הנהגה פון זיין נזהר אין ריבית איז, אז אויך אין זייער אייגענער עבודה וועלן זיי האבן די השתתפות פון רבי'ן דעם נשיא, און דורך אים — וואס ער איז עומד בין ה' וביניכם — די השתתפות פון אויבערשטן, קבלת עול שמים, וואס דאס וועט פועל'ן ביי זיי אויך דעם ענין פון יציאת מצרים, דאס וועט זיי ארויסנעמען פון אלע זייערע מצרים און הגבלות.

(משיחות ש"פ בהו"ב תש"י)

בחוקותי

א. אויפן פסוק „אם בחוקותי תלכו" זאגט דער ספרא (און ס'ווערט אויך געבראכט אין רש"י): „יכול אלה המצות ת"ל כו' שתהיו עמלים בתורה", אז „בחוקותי תלכו" מיינט ניט קיום המצוות, ווייל דאס שטייט שפעטער בפירוש „ואת מצותי תשמרו וגו'", נאר וואס מיינט „בחוקותי תלכו", איר זאלט הארעווען אין תורה.

דארף מען פארשטיין: אויב „בחוקותי תלכו" וואלט געמיינט מצוות, וואלט מען דאן קענען מסביר זיין פארוואס ער דערמאנט נאר חוקים, הגם אז אין מצוות זיינען פאראן אויך די סוגים פון עדות און משפטים, ווייל אויך עדות און משפטים, וואס האבן אויף זיך א טעם, דארף מען מקיים זיין מיט קבלת עול, פונקט ווי חוקים[1]. היות אבער אז דא רעדט זיך וועגן תורה, איז פארוואס זאגט דא דער פסוק דעם לשון „בחוקותי תלכו", תורה איז דאך בעיקרה הבנה והשגה: מען דארף הארעווען ניט נאר אויף צו איינ'חזר'ן און וויסן די פרטי הדינים נאר אויף צו פארשטיין זייערע טעמים, ווי זיי זיינען נתפרש געווארן אין תורה שבכתב און אין תורה שבעל־פה.

און כאטש אז די מצוות, וועלכע ווערן אנגערופן מיטן נאמען חוקים, איז דאך ניט שייך צו פארשטיין זייערע טעמים, ווארום אויף זיי שטייט דאך[2] „חוקה כו' אין לך רשות להרהר אחרי'", זיינען זיי דאך אבער א קליינער טייל פון תורה, דער גרעסטער טייל פון תורה איז געגעבן געווארן אין השגה דוקא.

1) ראה לעיל ע' 896 ובהמצויין שם.

2) רש"י ר"פ חוקת.